

چرا در پسِ خلقت تک تک موجودات این جهان، «هدفی» وجود دارد و کدام آیات، به این موضوع اشاره دارند؟
پاسخ: زیرا خالق آن‌ها خدایی «حکیم» است که هیچ کار بیهوده و عبث انجام نمی‌دهد. آیات ۳۸ و ۳۹ سوره دخان: « وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ * * * مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ »

«حق بودن» آفرینش آسمان‌ها و زمین به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «هدف دار بودن خلقت» آن‌هاست.

آیات ۳۸ و ۳۹ سوره دخان: « وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ / مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ » به خوبی، دلالت بر چه موضوعی دارند؟ پاسخ: که این جهان آفرینش، بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف «حکیمانه‌ای» در حرکت‌اند.

چرا می‌گوییم: «انسان، مانند موجودات دیگر به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است و از این قاعده کلی جدا نیست؟» پاسخ: زیرا قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است. هدفی که گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. البته در چگونگی رسیدن به هدف، میان انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت‌هایی وجود دارد.

حضرت علی (ع) هر گاه مردم را «موعظه» می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: « ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد. »؛ این سخنان، با کدام آیه درس «ارتباط معنایی» دارد؟
پاسخ: « وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ / مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ »

تفاوت‌هایی که میان انسان و موجوداتی مانند حیوانات و گیاهان وجود دارد را بنویسید.

پاسخ: ۱- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت «طبیعی» و حیوانات به صورت «غریزی» به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
۲- انسان دارای روحیه‌ای «بی‌نهایت طلب» است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد.

یکی از تفاوت‌های اساسی انسان با موجوداتی مانند حیوانات و گیاهان «بی‌نهایت طلبی» است، آن را توضیح دهید.

پاسخ: آن‌که انسان دارای روحیه‌ای «بی‌نهایت طلب» است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب است؛ هدف‌هایی که پایان نیابد و تمام نشود. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های «محدودی» دارند و هنگامی که به سر حدی از رشد و کمال می‌رسند، «متوقف» می‌شوند؛ چنان‌که گویی راهشان «پایان» یافته است.

به چه دلیل؛ انسان، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن استعدادها و گوناگون خویش را به «کمال» برساند؟ پاسخ: زیرا انسان، برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادها «محدوده‌مادی» دارند، مجموعه‌ای

چرا خداوند متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در ما قرار داد؟ پاسخ: تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی پرهیزیم. از این روست که همه ما فضائلی چون صداقت، عزت نفس و عدالت را دوست داریم و از دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم بیزاریم. آیات ۷ و ۸ سوره شمس: « وَتَنْفَسِ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا » اشاره به این موضوع دارد.

کدام عامل، سبب می شود که انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن گاه که به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید؟
پاسخ: « گرایش انسان به نیکی ها و زیبایی ها »؛ قرآن کریم، عامل درونی این حالت را « نفس لوامه » یعنی « نفس سرزنشگر » نامیده و به آن سوگند خورده است. آیه قیامت، ۲: « وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ » بیانگر این مطلب است.

علاوه بر سرمایه های بزرگ، چرا خداوند، پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوزی را همراه با کتاب راهنما برای ما فرستاد؟ پاسخ: تا راه سعادت را به ما نشان دهند و در پیمودن راه حق به ما کمک کنند.

هدف و مسیر حرکت هر کس با چه چیزهایی هماهنگی دارد؟ توضیح دهید.
پاسخ: با « توانایی ها » و « سرمایه هایش » هماهنگی دارد. یعنی اگر کسی سرمایه ای اندک داشته باشد، به کاری کوچک روی می آورد. ولی هر چه بر این سرمایه افزون گردد، هدف های بزرگ تری را می تواند مد نظر قرار دهد و به کارهای بزرگ تری رو آورد.

چرا هدف و مسیر انسان باید « متفاوت » از حیوانات و گیاهان باشد؟

پاسخ: زیرا انسان سرمایه های عظیم و ارزشمندی همچون « عقل »، « وجدان » و « راهنمایان الهی » دارد؛ سرمایه هایی که حیوانات و گیاهان آن را ندارند. از آنجا که ما، بیش از حیوانات سرمایه و استعداد داریم، قطعاً هدف و مسیر ما نیز باید « متفاوت » از آنها باشد. پس، هدف ما نیز باید به وسعت سرمایه هایمان باشد.

اگر هدف از خلقت ما خوردن، خوابیدن و خوش بودن در این دنیای چند روزه بود، آیا به سرمایه هایی همچون عقل، وجدان و پیامبران نیاز داشتیم؟

پاسخ: عقلی که با دور اندیشی، ما را از خوشی های زودگذر منع می کند و وجدانی که با محکمه هایش، ما را از راحت طلبی باز می دارد. اگر بنا بر خوردن و خوابیدن باشد، حیوانات از ما خوش تر زندگی می کنند! چون نه عقل دارند که مانع آنان باشد و نه وجدانی که گناه و بیگانه آنان را سرزنش کند.

موانع رسیدن انسان به هدف کدامند؟ نام ببرید.

پاسخ: ۱) عامل درونی: (نفس اماره)
۲) عامل بیرونی: (شیطان)

خدای متعال، علاوه بر این که عوامل رشد و کمال را به ما نشان داده، عوامل سقوط و گناه و دور ماندن از هدف را نیز به ما معرفی کرده است. صحیح غلط

استفاده از سرمایه‌هایی که خداوند در اختیار ما قرار داده، «محدود» است یا «نامحدود»؟ چرا؟
پاسخ: «محدود»: زیرا با «مرگ» انسان، پایان می‌یابد.

از پرسش‌های فراگیری که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان‌ها را به خود مشغول کرده است، چیست؟
پاسخ: «چیستی مرگ» و «آینده انسان پس از آن».
۱. { چه سرانجامی در انتظار انسان است؟ }
۲. { آیا واقعاً پس از امروز، فردایی در کار است؟ }
۳. { اگر فردایی وجود دارد، چگونه است؟ }

چه زمانی داستان زندگی انسان پایان اندوهناک دارد؟ بنویسید.
پاسخ: اگر یکباره با مرگ، راهی دیار فنا و نیستی شود.

انسان‌ها، معمولاً در برخورد با مرگ «دو دیدگاه» دارند؛ آن‌ها را نام ببرید.
پاسخ: (۱) اعتقاد به معاد (۲) انکار معاد

دقت در آیات مربوط به «آفرینش انسان»، نشان می‌دهد که، انسان دارای چند بُعد است؟ بنویسید.
پاسخ: دو بُعد: (۱) بُعد جسمانی (۲) بُعد روحانی (غیر جسمانی)

ویژگی‌های بُعد «جسمانی» انسان را با بُعد «روحانی» او، مقایسه نمایید.
پاسخ: «بُعد جسمانی» مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تغییر و دگرگونی است و سرانجام فرسوده و متلاشی می‌شود. در مقابل، «بُعد روحانی» و «غیر جسمانی» انسان، تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد، متلاشی نمی‌شود و بعد از مرگ بدن باقی می‌ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد.

چه کسانی، مرگ را پایان‌بخش دفتر زندگی انسان نمی‌پندارند؟ توضیح دهید.
پاسخ: «پیامبران الهی» و «پیروان آن‌ها»: آنان مرگ را، غروبی برای «جسم و تن» انسان و طلوعی درخشان‌تر برای «روح» وی می‌دانند. پس پللی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل می‌کند.

رسول خدا(ص)، درباره اعتقاد به معاد چه می‌فرماید؟
پاسخ: برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید، بلکه برای «بقا» آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می‌شوید.

به چه کسی « حکیم » گفته می شود؟

پاسخ: کسی که « کارهایش هدفمند » است و به « نتایج صحیح و دُرُست » منتهی می شود.

خداوند متعال به خاطر دارا بودن کدام صفت، کار « بیهوده » و « عبث » نمی کند؟ چرا؟

پاسخ: « حکیم »؛ زیرا کار عبث و بیهوده از جهل و نادانی سرچشمه می گیرد و این صفات در خداوند، راه ندارد. (خداوند حکیم، هر موجودی را برای هدف شایسته‌ای خلق می کند و امکانات رسیدن به آن هدف را هم به او عطا می کند.)

آیا خداوند، فقط تمایلات و گرایش‌هایی را در موجودات قرار داده است؟ توضیح دهید.

پاسخ: خیر، بلکه پاسخ مناسب را هم پیش‌بینی کرده است؛ به طور مثال، در مقابل احساس تشنگی و گرسنگی حیوانات، آب و غذا را آفریده تا بتوانند تشنگی و گرسنگی خود را برطرف کنند.

چرا هر انسانی از نابودی، گریزان است؟

پاسخ: زیرا هر انسانی گرایش به « بقا » و « جاودانگی » دارد و بسیاری از کارهای خود را برای حفظ بقای خود انجام می دهد. همچنین، هر انسانی خواستار همه کمالات و زیبایی‌هاست و این خواستن، هیچ حدی ندارد.

آیا دنیای کنونی، پاسخ‌گوی بقا و جاودانگی و کمالات نامحدود است؟ توضیح دهید.

پاسخ: خیر، دنیا و عمر محدود انسان‌ها پاسخ‌گوی این گونه خواسته‌ها نیست، بنابراین، باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته‌هایش برسد. اگر بعد از این دنیا، زندگی‌ای نباشد، در این صورت باید گفت: خداوند گرایش به زندگی جاوید را در وجود انسان قرار داده و سپس او را در حالی که مشتاق حیات ابدی است، نابود می کند! که البته آن‌گاه با حکمت الهی، سازگار نیست. (محال است که خدا چنین کاری انجام دهد، چون حکیم است.)

آیه ۱۱۵، سوره مؤمنون « أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ عَلَيْنَا لَأْتْرَجِعُونَ » درباره چه موضوعی است؟ توضیح دهید.

پاسخ: « ضرورت معاد بر اساس حکمت الهی »؛ اگر بناست با این همه استعدادها و سرمایه‌های مختلفی که خداوند در وجود ما قرار داده است، خاک شویم و معادی هم نباشد، این سؤال مطرح می شود که دلیل آفریدن این استعدادها و سرمایه‌ها در درون ما، چه بوده است؟ ما که از همان ابتدا خاک بودیم، پس دلیل این آمدن و رفتن چه بود؟ آیا بر این اساس آفرینش انسان و جهان بی هدف و عبث نخواهد بود؟

ضرورت معاد بر اساس « عدل الهی » را توضیح دهید.

پاسخ: « عدل » یکی از صفات الهی است. خداوند، « عادل » است و جهان را بر « عدل » استوار ساخته است. زندگی انسان‌ها نیز داخل این نظام « عادلانه » قرار دارد؛ از این رو، خداوند وعده داده است که هر کس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند. اما زندگی انسان در دنیا به گونه‌ای است که امکان تحقق « عدالت الهی » به طور کامل را نمی دهد.

گزاره زیر را کامل کنید:

قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ به نام «.....» خبر می‌دهد. پاسخ: «برزخ»

«برزخ» در «لغت» به چه معناست؟

پاسخ: به معنای «فاصله و حایل بودن میان دو چیز» است.

عالم برزخ، میان زندگی دنیایی و حیات آخروی قرار گرفته است. صحیح غلط

آدمیان، پس از مرگ وارد کدام عالم می‌شوند و تا چه زمانی در آنجا می‌مانند؟

پاسخ: وارد عالم «برزخ» می‌شوند و تا «قیامت» در آنجا می‌مانند. (در صورتی که نیکوکار باشند، از لذت‌های آن برخوردار و اگر بدکار و شقی باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متالم می‌گردند.)

با توجه به آیات ۹۹ و ۱۰۰ مؤمنون « قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِي لَعَلِّي عَمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ » به سؤالات داده شده، پاسخ دهید:
الف) آیه، به کدام عالم اشاره دارد؟ پاسخ: «عالم برزخ».

ب) کدام افراد، هنگام وارد شدن به عالم برزخ از خداوند درخواست می‌کنند که به دنیا برگردند؟ چرا؟

پاسخ: کسانی که در دنیا بدکار و شقی بودند، زیرا که رنج‌ها و دردها آنها را فرا گرفته و متالم شده‌اند.

ج) چرا افراد گناهکار گرفتار عذاب برزخی، درخواست بازگشت به دنیا را دارند؟

پاسخ: تا به قول خودشان، «عمل صالح» انجام دهند و گذشته «بد» خود را جبران کنند.

د) آیا درخواست آنها از طرف خداوند، پذیرفته می‌شود؟ بنویسید.

پاسخ: خیر، خداوند درخواست آنها را نمی‌پذیرد و تا روز «قیامت» در «برزخ» خواهند ماند.

۲- موضوع و پیام آیه : حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ . لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ نَا آنگاه که وقت مرگ هر یکشان فرا رسد در آن حال آگاه و نادم شده گوید بار الها مرا به دنیا بازگردان. تا شاید به تدارک گذشته عملی صالح به جای آرم و به او خطاب شود که هرگز نخواهد شد و این کلمه (مرا بازگردان) را از حسرت می گوید و از عقب آنها عالم برزخ است تا روزی که برانگیخته شوند. را بنویسید: ۶۳
موضوع عالم برزخ پیام : مردگان به برزخ می روند تقاضای بازگشت می کنند اما اجابت نمی شود

۳- منظور از توفی چیست ؟ ۶۳

فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح است، «توفی» می کنند؛ یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می نمایند.

۴- ویژگی های عالم برزخ چیست ؟ ۶۳

عالم برزخ دارای ویژگی های زیر است:

۱- پس از مرگ، گرچه فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود، اما فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح است، «توفی» می کنند؛ یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می نمایند. بنابراین، گرچه بدن حیات خود را از دست می دهد؛ اما روح همچنان به فعالیتش ادامه می دهد.

۲- در عالم برزخ، انسان با فرشتگان گفت و گو می کند و پاسخشان را می شنود. همچنین اموری را درک و مشاهده می کند که درک آنها در دنیا ممکن نبود؛ به طور مثال، اعمالی را که در دنیا انجام داده است، مشاهده می کند.

۳- ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است؛ بدین معنا که پرونده ی برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی شود و پیوسته بر آن افزوده می گردد.

۵- موضوع ، و پیام آیه : يُنْبَأُ الْإِنْسَانَ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ - آن روز آدمی به هر نیک و بدی که در مقدم و مؤخر عمر کرده از نتیجه همه آگاه خواهد شد. را بنویسید: ۶۴

در آیه به موضوع اعمال ما تقدم و ما تاخر اعمال اشاره شده . در روز قیامت هر انسانی از آثار اعمال نیک و بد اعمالی که از قبل فرستاده و یا بعد برای او فرستاده می شود آگاهی پیدا می کند .

۶- آثار ماتقدم و ماتاخر اعمال انسان را با مثال توضیح دهید. ۶۴

همانگونه که قرآن کریم می فرماید، آثار و نتایج برخی اعمال، محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ پرونده این اعمال بسته می شود (آثار ماتقدم)؛ اعمالی مانند نماز و روزه؛ اما بسیاری از این اعمال آثارشان حتی بعد از حیات ما نیز باقی می ماند (آثار ماتاخر)؛ یعنی حتی با مرگ انسان نیز پرونده آن عمل همچنان گشوده است. به عنوان مثال اگر کسی کتابی را به کسی یا کتابخانه ای هدیه دهد، یا مطلب مفیدی را به دیگران آموزش دهد، تا وقتی که آن کتاب توسط دیگران خوانده می شود و آموزش های وی به دیگران منتقل می شود و یا از آن استفاده می شود، در پرونده عمل او پاداش می نویسد و برحسانت او می افزایشند، گرچه خود فرد از دنیا رفته باشد. در مقابل، کسی که راه و رسم غلط و مخالف فرمان الهی را از خود بر جای می گذارد، تا وقتی آثار این راه و رسم غلط در فرد یا جامعه باقی است، گناه در دفتر اعمال وی ثبت می شود و روز به روز بر عذاب وی افزوده می شود.

۷- مواردی از اعمال ناشایستی را که موجب سنگین شدن اعمال انسان پس از مرگ وی می شوند ذکر نمایید ۶۴

مدمسازای های غلط، تولید و نشر مطالب نامناسب و غیر اخلاقی، ایجاد یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج، ایجاد انحرافات فکری یا اخلاقی در دیگران، نمونه هایی از اعمال ناشایستی است که موجب سنگین شدن پرونده گناهان فرد، حتی پس از مرگ وی می شود.

۸- رسول خدا (ص) آثار ما تاخر اعمال را چگونه بیان فرموده اند ؟ ۶۴

رسول خدا می فرماید: هرکس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده ی آن کم کنند و هرکس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردم بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می گذارند، بدون اینکه از گناه عامل آن، کم کنند.